

TA'LIM TIZIMIGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISH STRATEGIYASI: VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Isoqova Sitora Shamsiddin qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta'lim tizimiga oid davlat siyosatini amalga oshirish strategiyasi: va rivojlanish istiqbollari hamda professional ta'lim tizimi holati, kasb ta'limni tashkil etishda mavjud muammo va kamchiliklar, ularni bartaraf etish hamda raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash masalalari aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, xalqaro standartlar, ta'lim, klassifikator, masofaviy ta'lim, elektron platformalar, ilmiy salohiyat.

Kirish. Bugungi Globallashuvning zamonaviy davri ta'limni, ayniqsa oliy ta'lim tizimini tashkil etish, boshqarish va mazmuniga yangi talablarni qo'yar ekan, buning uchun Oliy ta'lim tizimi ham globallashuvning noaniq jarayonlari va jamiyatning tezkor texnologik va axborot taraqqiyotidan kelib chiqadigan talablarga maksimal darajada javob berishi kerak bo'ladi. Bugungi kunda mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida ta'limning yangi konsepsiyasini barpo etish va yoshlarga zamonaviy bilimlar asosida ta'lim berish va tarbiyalashda, nafaqat an'anaviy, balki innovatsion yondashuvlardan ham samarali foydalanish va o'zaro hamkorlikda faoliyat olib borish kutilgan natijalarga erishishga olib kelishi shubhasiz.

Ta'lim sohasidagi yangi O'zbekiston davlat siyosatining mohiyati iqtisodiyotining eng intellektual salohiyatli "tarmog'i" sifatida ta'limning ustuvorligini ta'minlashdir. Oliy kasbiy ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy maqsadi XXI asrning barcha qiyinchiliklariga javob beradigan ta'limning yetarli modelini shakllantirish, jamiyatning yangi O'zbekiston shakllanishida yetakchi rolini tan olishdir. Bu davlat va jamiyat oldida ta'limning hozirgi holati, uni modernizatsiya qilishning samaradorligi, klassik jahon oliy ta'lim tizimining eng yaxshi an'analari va andozalarini saqlab qolish uchun alohida mas'uliyatni o'z zimmasiga olishni talab qiladi.

O'zbekiston ta'limini modernizatsiya qilish bugungi kunda O'zbekiston ta'lim sohasidagi davlat siyosatining bosh strategik liniyasi sifatida rasman tan olinganligini biz O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning bu borada bildirgan fikrlari va qarorlaridan ham bilishimiz mumkin. Bu, albatta, O'zbekistonning oliy kasbiy ta'lim tizimini yanada takomillashtirishni talab qiladi. Ta'lim sohasidagi innovatsion o'zgarishlarning eng ko'zga ko'ringan natijalaridan biri, bizning fikrimizcha, universitetda ta'lim olish jarayonida olingan bilimlarning "qarishi" ning tezlashuvi, shuningdek, nazariy bilimlarning jamiyat hayotining amaliy sohasi ehtiyojlariga mos kelmasligi. Shunga ko'ra, ushbu bilimlarni doimiy ravishda yangilash va amaliyotga tatbiq etish zaruriyati ortib bormoqda. Shu munosabat bilan

mamlakatimiz ta'lim tizimining ikki bosqichli tizimga (bakalavriatni joriy etish) o'tish barcha soha uchun mutaxassislarni kasbiy tayyorgarlikda amaliyot bilan birlashtirish va ilm-fanni yanada rivojlantirish davr zaruriyatiga aylandi. Bu borada olib borilayotgan ta'lim siyosatini tubdan takomillashtirish va huquqiy asoslarini yanada mustahkamlash xalqaro ta'lim andozalariga integratsiyalashuvini ta'minlashga olib kelmoqda. O'zbekistonning Boloniya Konvensiyasiga tobora qo'shilishiga tayyorgarlik ko'rilishi, yagona ta'lim makonini shakllantirish zarurligini va shunga ko'ra, ta'lim sifati uchun Yevropa mezonlari bilan bir xil, yagona texnologik va gumanitar meyorlarga rioya qilish hamda barcha soha mutaxassislarni tayyorlash talablarini oldindan belgilab berdi.

Ikkinchidan, nafaqat O'zbekiston, balki butun Yevropaning ta'lim sohasidagi yagona professional malakalarning mavjudligi universitet-larida tashkil etilgan majburiy kasbiy malakalar doirasida ijtimoiy-gumanitar sohalar bakalavrlari uchun zarur bo'lgan bir qator parametrlarni, jumladan, til, madaniyat, iqtisodiyot, siyosat va boshqalarni ham butunlay o'zgartirishga sabab bo'ldi. Bo'lajak mutaxassislarning zarur kasbiy va umumiy madaniy vakolatlarini shakllantirish nafaqat shakllar, darajalar, balki o'quv jarayonining mazmuni ham muhim o'zgarishlar fonida yuzaga keladi. Masalan, zamonaviy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyati ta'lim mazmunini davlat tomonidan shakllantirishdan ushbu tizimga yangi jihatlar va ishtirokchilarni, xususan, ish beruvchilarni kiritishiga o'tishdir. Shu bilan birga, ushbu yondashuv barcha darajadagi zamonaviy mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradi, o'quv jarayonini tashkil etishning mazmuni, shakllari va usullariga ta'sir ko'rsatish imkoniyatini kengaytiradi, hatto ta'lim muassasasining turini tanlashga yordam beradi. Bir tomondan, ushbu yondashuv barcha darajadagi mutaxassislarning zamonaviy mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradi. Aslida, bu parametrlar bir daraja yoki boshqa ta'lim sifati ko'rsatkichlariga ta'sir qiladi.

Bugungi kunda kasbiy ta'limning zamonaviy paradigmasini amalga oshirish, uning samaradorligi va sifati asosan bo'lajak mutaxassislarda zarur bo'lgan umumiy madaniyat va kasbiy malakalarni shakllantirishning muvaffaqiyati, shakllangan professional ongning mavjudligiga bog'liq. Biroq, ma'lumki, bu ta'lim sifatining yagona ko'rsatkichlari emas. Zamonaviy jahon amaliyotida turli sohalar uchun mutaxassislar tayyorlash bo'yicha oliy o'quv yurtlarining ish sifatini baholashga turli konseptual va amaliy yondashuvlar qo'llanilayotgani bejiz emas. Ular orasida e'tibor, samarali va umumiy yondashuvlarni alohida qayd etish mumkin.

Jahon tadqiqotchilarining fikrlariga ko'ra, ta'lim dasturlari va ta'lim muassasalarining professional darajasini baholashda obro - e'tiborli yondashuv odatda ekspert mexanizmidan foydalanadi. Samarali, aksincha, universitet faoliyatining miqdoriy ko'rsatkichlarini o'lchashga asoslangan. Umumiy yondashuv "universal sifat menejmenti" tamoyillariga va xalqaro standartlashtirish tashkilotining sifat

menejmenti tizimlariga (International Organization for Standardization, ISO) qo'yiladigan talablarga asoslanadi. Bu yondashuvlar ikki tarixiy shakllangan sifat baholash modellari doirasida mavjud: ingliz va fransuz. Birinchisi, universitet akademik jamoasining ichki o'zini o'zi qadrlashiga asoslanadi. Fransiyada jamiyat va davlatga bo'lgan mas'uliyati nuqtai nazaridan universitetning tashqi bahosiga asoslangan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot olib borish davomida tizimlilik, nazariy-deduktiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, tarixiylik va mantiqiylik, qiyosiy-komparativistik tahlil kabi ilmiy pedagogik tamoyillardan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy ahamiyati shundaki, uning xulosalaridan pedagogik tafakkurni kengaytirishda, mustaqil fikrni shakllantirishda, pedagogika fanida, ruhiy tahlilga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirishda foydalanish mumkin.

Umuman olganda, Yevropada universitetlar faoliyatini institusional baholashning yagona tizimi mavjud emas. Bu yerda har bir mamlakatda oliy ta'lim sifatini ta'minlash va baholashga o'z yondashuvi mavjud. O'zbekistonda sifatni baholash tizimining asosiy elementlari standartlashtirish, litsenziyalash, sertifikatlash va ta'lim muassasalarini akkreditatsiya qilishdir. Shu bilan birga, sifatni baholash asoslari, birinchi navbatda, Davlat ta'lim standartlari va davlat talablari hisoblanadi. O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayoni ta'lim standartlari o'quv jarayonining barcha tarkibiy qismlariga, shu jumladan, kadrlar, o'quv-uslubiy, moddiy-texnik va axborot jihozlariga bo'lgan talablarni o'z ichiga oladi.

Ta'lim darajasi va samaradorligini ta'minlash muammosiga yondashuvlardagi barcha farqlar bilan, O'zbekiston, Boloniya jarayonida uning ishtiroki nuqtai nazaridan bugungi kunda ta'lim sifatiga maksimal e'tibor qaratmoqda. So'nggi yillarda qabul qilingan bir qator normativ-huquqiy hujjatlar buning tasdig'idir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va ta'lim sohasidagi O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risida Qonuni 2020 yil 23 sentabr, O'RQ-637-sonli, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 apreldagi PF-5987-sonli Farmoni, 2016-2025 yillarda ta'limni rivojlantirish maqsadli dasturi kabi asosiy hujjatlarga murojaat qilish kifoya.

Oliy kasbiy ta'lim tizimining eng muhim vazifasi, birinchi navbatda, ta'lim sifatini oshirish, uning zamonaviy jamiyat va davlat ehtiyojlariga asoslilik, uzluksizligi va yetarliligini ta'minlashdir. O'zbekistonning innovatsion ijtimoiy yo'naltirilgan rivojlanish talablariga javob beradigan sifatli ta'limning mavjudligini ta'minlash, shuningdek, ijtimoiy rivojlanish instituti sifatida umumiy va maktabgacha ta'limni modernizatsiya qilish, kasbiy ta'limning mazmuni va tuzilmasini mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish, ta'lim sifatini baholash tizimini rivojlantirish va ta'lim xizmatlariga bo'lgan talabni oshirish ham muhim ahamiyatga ega. 2025 yilgacha

bo'lgan davrda O'zbekistonning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish konsepsiyasi oliy ta'limning ustuvor xususiyatini ta'kidlaydi.

Shu munosabat bilan, yana bir bor ta'kidlash joizki, so'nggi o'n yilliklar davomida O'zbekistonning bozor munosabatlari tizimiga o'tishi, jamiyatdagi zamonaviy ijtimoiy jarayonlarning intensivligi va dinamizmi nafaqat O'zbekiston davlatining turli sohalarida ijtimoiy-tarkibiy munosabatlarni sifat jihatidan o'zgartirdi. Mamlakatimizda ta'lim tizimlarining yangi shakllari mavjud bo'lib, ular kasbiy bilimlarni, madaniy, tarixiy va axloqiy qadriyatlarni saqlash, ko'paytirish va keyinchalik jamiyat ongiga singdirish jarayonlarining samaradorligini ta'minlaydi. Ijtimoiy ongni o'zgartiradi, bu nafaqat magistrlar, balki barcha soha bakalavrlari ham professional va umumiy madaniy vakolatlarga bo'lgan yuksak talablarni qo'yadi. So'nggi yillarda ta'lim sifati ko'rsatkichlari ro'yxati sezilarli darajada kengaydi. Bugungi kunda universitet maqomi nafaqat an'anaviy ko'rsatkichlar bilan belgilanadi. Oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan asosiy ta'lim dasturlari, talabalarni tayyorlash rejimlari, oliy o'quv yurtidan keyingi va qo'shimcha kasb-hunar ta'limi dasturlarining mavjudligi, barcha darajadagi talabalarning ilmiy faoliyatda ishtirok etish darajasi, oliy o'quv yurtida bitiruvchilarni ishga joylashtirish tizimining mavjudligi, uzluksiz ta'lim olish va universitet bitiruvchilarining malakasini oshirish imkoniyatlari va boshqalar kabi spektrlar ham muhim o'rin tutadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning taxlili (Literature review). Shu bilan birga, biz bu jarayonlar juda ziddiyatli, ba'zan milliy klassik ta'lim tizimining an'alariga zarar yetkazishi ham mumkin va Yevropa ta'lim tizimining talablariga javob berish uchun qilinayotgan harakatlar mutanosiblikka erishish kabi intilishlar hamisha ham o'zini oqlamasligi mumkin. Shu nuqtai nazardan, bakalavrlarning kasbiy faoliyat sohasini maksimal darajada kengaytirish, bir tomondan, ularning ijtimoiy maqomini cheklash bilan birga, boshqa tomondan, yangi avlod ijtimoiy-texnologik, tashkiliy-boshqaruv, tadqiqot va ijtimoiy-loyiha faoliyati uchun tayyorlangan. Ushbu faoliyat sohalaridagi bakalavrlarning kasbiy malakalari, bizning fikrimizcha, bakalavr va magistr o'rtasida kasbiy farqlarni maksimal darajada oshiradi va bakalavrni tegishli maqomdan mahrum qiladi. Ta'limni modernizatsiya qilish va uning natijalari bilan bog'liq ko'plab masalalar ko'rib chiqilmagan. Oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish ta'lim sifatini baholashning yangi tizimini modernizatsiya qilish va joriy etish jarayonini amalga oshirishda ba'zi noto'g'ri hisoblarni ko'rish imkonini beradi. Shu bilan birga, ta'lim sohasidagi yangi Qonunchilik bilan bog'liq bo'lgan ta'limning barcha darajalari uchun yangi malakaga asoslangan asosiy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha samarali ishlar olib borilmoqda. Amaliy natijalarga qaratilgan ishlarning yo'lga qo'yilishi malakali yondashuv nuqtai nazaridan ta'lim sifatining eng muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktabrdagi PF-5847-son Farmonida 2030 yilga qadar respublikadagi kamida 10 ta oliy ta'lim muassasasini

xalqaro e'tirof etilgan tashkilotlar (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Nigher Education yoki Academic Ranking of World Universities) reytingining birinchi 1000 ta o'rindagi oliy ta'lim muassasalari ro'yxatiga, shu jumladan O'zbekiston Milliy universiteti va Samarqand davlat universitetini birinchi 500 ta o'rindagi oliy ta'lim muassasalari ro'yxatiga kiritishni, bunda mazkur oliy ta'lim muassasalarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning zamonaviy mexanizmlarini joriy etishni nazarda tutuvchi chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqilish ko'zda tutilgan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi oliy ta'lim tizimini ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, fan, ta'lim va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasini ta'minlash asosida ta'lim sifatini yaxshilash, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish maqsadida, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 11 iyuldagi PQ-4391-son «Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori ijrosi yuzasidan ishlab chiqilgan. Konsepsiya O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni rivojlantirishning strategik maqsadlari, ustuvor yo'nalishlari, vazifalari, o'rta va uzoq muddatli istiqboldagi bosqichlarini belgilaydi hamda sohaga oid dasturlar va kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun asos bo'ladi. Bugungi kunda respublikada 114 ta oliy ta'lim muassasasi mavjud bo'lib, ulardan 93 tasi mahalliy hamda 21 tasi xorijiy oliy ta'lim muassasasi va ularning filiallari hisoblanadi. Jumladan, so'nggi 3 yilda yangi 6 ta oliy ta'lim muassasasi, 17 ta filial va 14 ta xorijiy oliy ta'lim muassasasi filiali tashkil etildi. Kadrlar buyurtmachilari takliflari asosida Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatoriga 329 ta ta'lim yo'nalishi va 582 ta magistratura mutaxassisligi kiritildi. 2019/2020 o'quv yilida 59 ta oliy ta'lim muassasasida sirtqi ta'lim, 10 ta oliy ta'lim muassasasida kechki ta'lim shakli joriy etildi. Respublika oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar soni bakalavriat ta'lim yo'nalishi bo'yicha 410 ming, magistratura mutaxassisligi bo'yicha esa 13 ming nafarni tashkil qilib, so'nggi 3 yilda 1,7 baravarga oshdi. Talabalarning 54,8 foizi gumanitar va pedagogik, 25,2 foizi ishlab chiqarish-texnik, 5,2 foizi ijtimoiy soha, iqtisod va huquq, 5,9 foizi qishloq va suv xo'jaligi, 4,4 foizi sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot, 4,5 foizi xizmat ko'rsatish bilim sohalariga oid ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha tahsil olmoqdalar. Magistratura talabalari-ning 40,8 foizi gumanitar va pedagogik, 23,3 foizi ishlab chiqarish-texnik, 13,3 foizi ijtimoiy soha, iqtisod va huquq, 5,9 foizi qishloq va suv xo'jaligi, 13,5 foizi sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot, 3,2 foizi xizmat ko'rsatish bilim sohalariga oid ta'lim yo'nalishlari bo'yicha tahsil olmoqdalar. 2019/2020 o'quv yili uchun qabul parametrlari 121 mingtani tashkil etdi va o'tgan yilga nisbatan 18 foizga, 2016 yilga nisbatan esa 92 foizga oshdi. Respublikaning 16 ta oliy ta'lim muassasasida 2018/2019 o'quv yilidan boshlab xorijiy oliy ta'lim

muassasalari bilan hamkorlikda qo'shma ta'lim dasturlari asosida kadrlar tayyorlash faoliyati yo'lga qo'yildi.

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalaridagi ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengashlar soni 84 tani tashkil qilmoqda (2017 yilda 48 ta). So'nggi 3 yilda 1693 nafar professor-o'qituvchi doktorlik dissertatsiyasini himoya qilishi natijasida oliy ta'lim muassasalarida ilmiy darajaga ega pedagog xodimlar soni 9636 nafarga yetdi (shundan 2130 nafari fan doktori (DSc), 7506 nafari fan nomzodi (PhD) hamda respublika oliy ta'lim muassasalarining ilmiy salohiyati 5,1 foizga oshishiga erishildi.

So'nggi 3 yilda oliy ta'lim muassasalarining 1611 nafar professor-o'qituvchisi xorijiy oliy ta'lim muassasalarida stajirovka o'tashi va malaka oshirishi ta'minlandi. Xalqaro hamkorlik doirasida xorijiy oliy ta'lim va ilmiy muassasalar magistratura mutaxassisligiga 112 nafar, doktoranturasiga 51 nafar yoshlar ta'lim olishga qabul qilindi.

«El-yurt umidi» jamg'armasi orqali 46 nafar professor-o'qituvchining Kanada, Buyuk Britaniya va Italiya davlatlarida stajirovka o'tashi ta'minlanganligi, 2017-2019 yillarda ta'lim jarayoniga 1 154 nafar xorijlik yuqori malakali pedagog xodim va olim jalb etilganligi (AQShdan 94 nafar, Yevropa mamlakatlaridan 445 nafar, Osiyo mamlakatlaridan 299 nafar, MDH mamlakatlaridan 316 nafar) hamda Oliy ta'lim muassasalarida fan doktori ilmiy darajasiga ega professorlarning bazaviy lavozim maoshlari 2016 yilga nisbatan 3,2 baravarga oshirilishi kabi masalalar ushbu sohada olib borilayotgan islohotlar natijasi hisoblanadi. Shu bilan birga mazkur sohada yuqori malakali kadrlar tayyorlash borasida oliy ta'lim tizimi oldida bugungi kunda o'z yechimini kutayotgan bir qator dolzarb muammo va kamchiliklar saqlanib qolmoqda, shu jumladan: oliy ta'lim bilan qamrov darajasi pastligicha qolayotganligi; oliy ta'lim muassasalari va kadrlar buyurtmachilari bilan o'zaro hamkorlikda kadrlar tayyorlash bo'yicha ishlar samarali yo'lga qo'yilmagan, ish beruvchilarning oliy ta'lim mazmunini shakllantirishdagi ishtiroki yetarli emasligi; tayyorlanayotgan mutaxassislar malakaviy darajasi mehnat bozorining zamonaviy talablariga yetarlicha javob bermayotganligi; professor-o'qituvchilarning xorijiy tillar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'zlashtirish darajasi pastligi sababli ularning kasbiy mahorati bugungi kun talablaridan ortda qolayotganligi; o'quv adabiyotlari sifatini yaxshilash, xorijiy adabiyotlardan qo'shimcha yoki muqobil o'quv adabiyotlari sifatida foydalanish ishlari yetarli darajada tashkil etilmagan; iqtidorli yoshlar orasidan oliy ta'lim muassasalariga talabalarni saralab olish mexanizmlari mavjud emasligi; pedagog xodimlarning malaka oshirish tizimi samarali tashkil etilmaganligi, oliy ta'limda ma'naviy-axloqiy mazmunni kuchaytirish, yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat, insonparvarlik va yuksak ma'naviy g'oyalar asosida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda yot g'oya va mafkuralarga qarshi immunitetni mustahkamlash borasidagi ishlarni yanada rivojlantirish zarurati mavjudligi kabi muammolar shular jumlasidandir. Konsepsiyada ko'rsatib o'tilganidek, ilmiy-tadqiqot va innovatsion

faoliyat sohasida ham ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish, ilmiy-tadqiqot ishlariga iqtidorli yoshlarni jalb etish natijadorligi yetarli emas, ta'lim, fan va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasi ta'minlanmaganlig keltirib o'tilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarining ilmiy salohiyati atigi 36,4 foizni tashkil etmoqda, ilmiy darajaga ega xodimlarning o'rtacha yoshi 49 bo'lib (fan doktorlari — 56 yosh, falsafa doktorlari va fan nomzodlari — 43 yosh), yuqoriligicha qolmoqda, fan doktorlari orasida nafaqa yoshidagilarning ulushi 45 foizni tashkil etmoqda. Ilmiy-tadqiqot ishlari bilan shug'ullanayotgan professor-o'qituvchilar, ilmiy xodimlar va yosh olimlar faoliyatini rag'batlantirishning ta'sirchan mexanizmlari yaratilmagan¹.

Keyingi yillarda oliy ta'limning jozibadorligini oshirish, xalqaro miqyosda raqobatbardoshlikni ta'minlash sohasida ham bir qancha ishlar amalga oshirilishi zarurligi mavjud. Ya'nikim, respublika oliy ta'lim muassasalari xalqaro e'tirof etilgan tashkilotlar reytingining birinchi 1000 ta o'rindagi oliy ta'lim muassasalari ro'yxatiga, ularning rasmiy veb-saytlari Webometrics xalqaro reytingining 1000 talik ro'yxatiga kirmagan, ta'lim dasturlari va talabalar bilimni baholash tizimi xalqaro standartlarga moslashtirilmagan, mavjud talabalar turar joylari hamda ijtimoiy infratuzilma obyektlari xorijiy talabalar ehtiyojlariga moslashtirilmagan, xorijiy fuqarolarni mamlakatimizda ta'lim olishga keng jalb qilish borasidagi targ'ibot ishlari, jumladan PR-loyihalar (O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari kunlarini tashkil qilish, taqdimotlar o'tkazish va boshqalar) yetarli darajada tashkil qilinmagan, bu borada interaktiv virtual platforma ham xalqaro universitetlarda bo'lgani kabi mavjud emas. Kelgusida Oliy ta'lim bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish bo'yicha quyidagi tadbirlar amalga oshirilib borilishi Konsepsiyada ham nazarda tutilgan: oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, hududlarda davlat va nodavlat oliy ta'lim muassasalari, shuningdek investitsiyalarni jalb qilgan holda nufuzli xorijiy oliy ta'lim muassasalari filiallari faoliyatini tashkil etish orqali oliy ta'limda raqobat muhitini yaratish; xalqaro standartlar va milliy an'analar uyg'unligida yuqori malakali, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega, mustaqil fikrlaydigan, vatanparvar, professional kadrlarni tayyorlovchi, yetakchi ta'lim va ilm-fan markazi — Prezident universitetini tashkil etish; xotin-qizlarning oliy ta'lim olishga bo'lgan huquqlari kafolatlarini yanada kuchaytirish, ta'lim olishda gender tengligi tamoyillari ustuvorligini ta'minlash, oliy ta'lim muassasalarining o'quv rejalarini kredit-modul tizimiga o'tkazish mexanizmlarini ishlab chiqish va ularni bosqichma-bosqich mazkur tizimga o'tkazish; oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tizimli tashkil etish, bu borada amalga oshirilayotgan chora-

¹ www.lex.uz. Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 апрелдаги ПФ-5987-сонли Фармони.

tadbirlarning samaradorligini oshirish, yoshlarning intellektual salohiyati, tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirish, mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, vatanparvarlik, xalq manfaatlarini uchun xizmat qilish tuygʻusi bilan yashaydigan barkamol avlod sifatida tarbiyalashga qaratilgan talaba-yoshlarning maʼnaviy-axloqiy ongini rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish; davlat va jamiyat oldida turgan muhim vazifalarni hal etishda masʼuliyatni oʻz zimmasiga olishga qodir, yurtparvar, tashabbuskor, zamonaviy bilim va koʻnikmalarni oʻzlashtirgan, insoniy fazilatlariga ega yoshlarni professional kasb egasi sifatida tayyorlash, bu borada yangicha yondashuvlarni talab etadigan taʼlim-tarbiya usullaridan foydalanish; yoshlarning qonun hujjatlari mazmun-mohiyatidan xabardorligi, huquqiy ongi va madaniyatini rivojlantirish, ularda sogʻlom turmush tarziga rioya etish, inson huquqlari, gender tengligi, tinchlikparvarlik va millatlararo totuvlik, vijdon erkinligi, barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlar va anʼanalarini hurmat qilish kabi umuminsoniy qadriyatlar bilan birga milliy-axloqiy qadriyatlarni kamol toptirish, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy faollik, mustahkam fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish kabi jihatlarga alohida eʼtibor qaratilishi lozim.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations). Shuni aytish joizki, sanoat rivojlangan mamlakatlarning kelajakdagi bilim va xizmat koʻrsatish iqtisodiyotidagi muvaffaqiyati uchun nafaqat oliy maʼlumotni takomillashtirish, balki hukumatlar va xususiy sektorning xalqaro harakatlari bilan birlashtirilgan oliy maʼlumot talab etilishini yanada aniqroq anglash kerak. Muammo shundaki, oliy taʼlimning anʼanaviy umuminsoniy maqsadlarini saqlab qolgan holda, ushbu integratsiyaga erishish. Iqtisodiyotning globallasuvi va texnologiyalarning rivojlanishi global bilimlar iqtisodiyotini vujudga keltirayotgani, bu ishlab chiqaruvchilar va mahsulotlarni, ayniqsa, universitetlar va boshqa oliy oʻquv yurtlari va ular taklif qilayotgan oʻquv dasturlarini xalqarolashtirishni oʻz ichiga oladi. Universitetlar faoliyatining xalqaro jihatlari haqida gap ketganda, ular turli xil atamalardan foydalanadilar - "xalqaro taʼlim", "taʼlimni internallashtirish", uning "globallasuvi", "transmilliy taʼlim" va boshqalar. "Xalqaro taʼlim" atamasi baʼzan xalqaro talabalar almashinuvi dasturlari, chet ellik talabalarni jalb qilish va talabalarni chet elga oʻqishga joʻnatish uchun ishlatiladi, baʼzan - universitetlarning oʻquv dasturining xalqaro masalalar bilan bogʻliq qismiga, baʼzan esa - barcha turdagi xalqaro faoliyat universitetlariga murojaat qilinadi. Oʻzbekiston ham oliy taʼlim tizimi quyidagilarni amalga oshirishi zarur.

REFERENCES

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oʻqituvchi va murabbiylar kuniga bagʻishlangan tantanali marosimdagi nutqi; <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-ituv-30-09-2020>.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 8 oktabrdagi F-4724-son Farmoyishi.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi (O‘RQ-637-son, 23.09.2020 y.) qonuni. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020 y., 03/20/637/1313-son; Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021 y., 03/21/683/0375-son, 12.10.2021 y., 03/21/721/0952-son).
3. YUKSAK MA’NAVİYATLĪ AVLOD-UCHĪNCHĪ RENESSANS BUNYODKORLARĪ. Наука и технология в современном мире, 2(3), 76-79.
4. Rahmonova, S. (2023). YANGI O ‘ZBEKISTONDA MA’NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. Current approaches and new research in modern sciences, 2(10), 40-43.
5. Rahmonova Sanoat Shuhrat kizi. (2024). HARMONY OF EDUCATION AND TRAINING. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(4), 366–375. извлечено от <https://universalpublishings.com/index.php/mpttp/article/view/5154>.
6. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(4), 394–399. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10969679>
7. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. Modern Science and Research, 2(10), 850-854.
8. Rahmonova, S. (2023). YANGI O ‘ZBEKISTONDA MA’NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. Current approaches and new research in modern sciences, 2(10), 40-43.
9. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA’NAVİYATLĪ AVLOD-UCHĪNCHĪ RENESSANS BUNYODKORLARĪ. Наука и технология в современном мире, 2(3), 76-79.
10. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. Modern Science and Research, 3(2), 394-399.
11. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. SPAST Reports, 1(7).